

SALLAND & TWENTE

BERGEN VOL BELEVING
ROUTE 111 km

Deze lange fietstocht is in meerdere dagen te fietsen, zodat er voldoende tijd is om te genieten van de mooie natuur met heuvels, heidevelden, rivieren en de weidsheid van het platteland. Salland-Twente is het waard om te beleven. U kunt de route ook verkorten met de doorsteekjes.

Werkgroep Ommetjes Luttenberg.

Salland & Twente

Bergen vol beleving

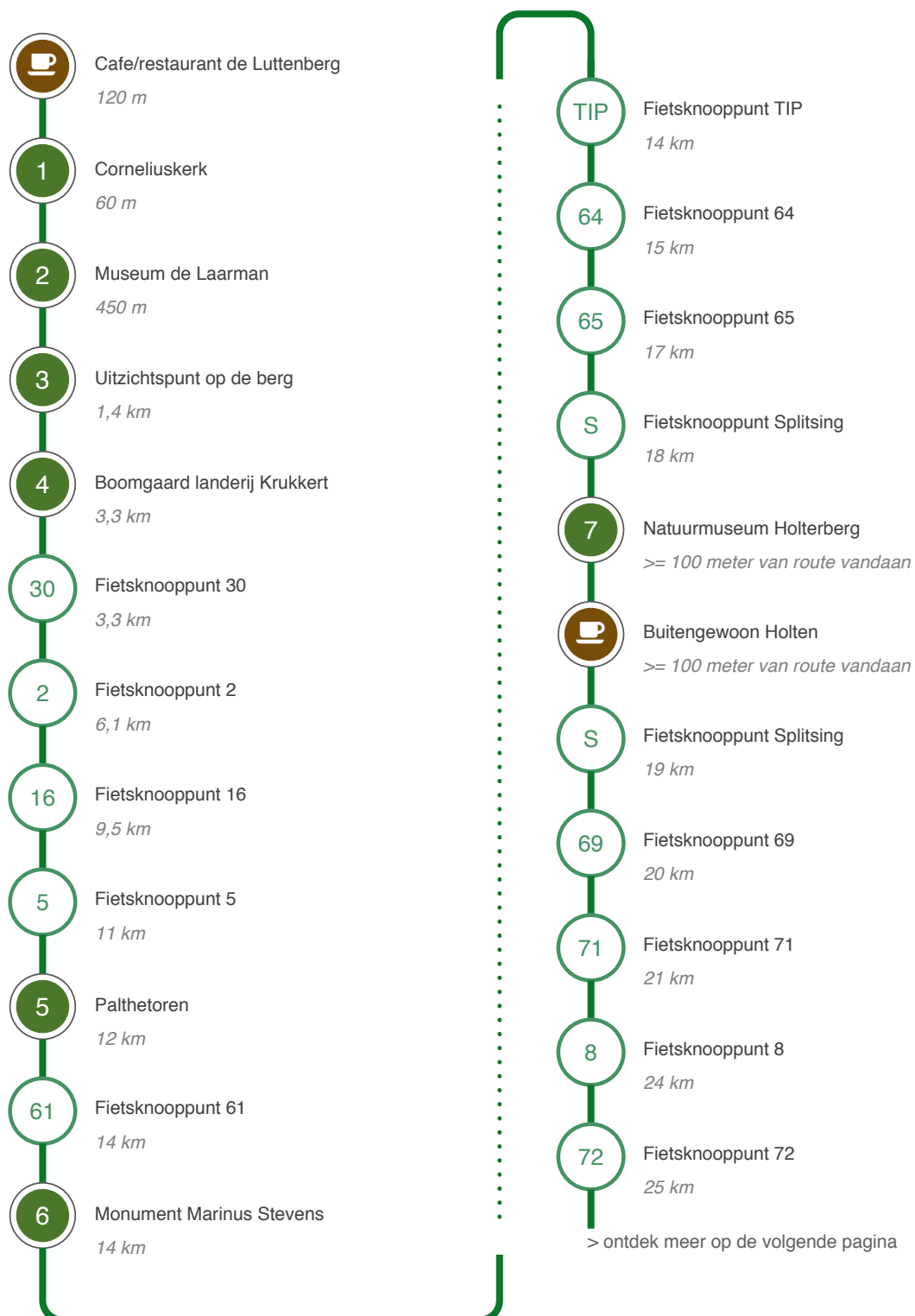

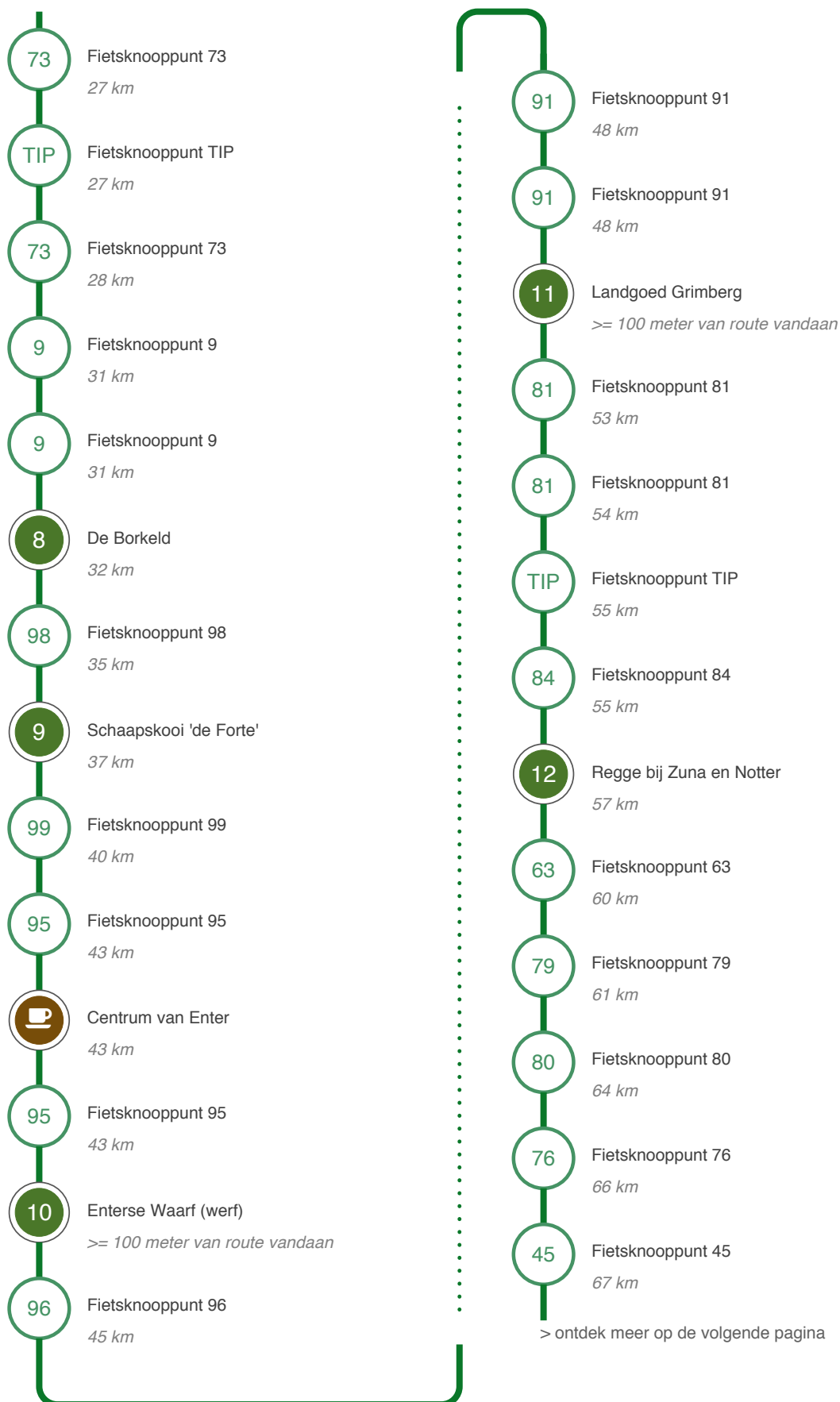
Salland & Twente

Hoe kom ik bij het startpunt?

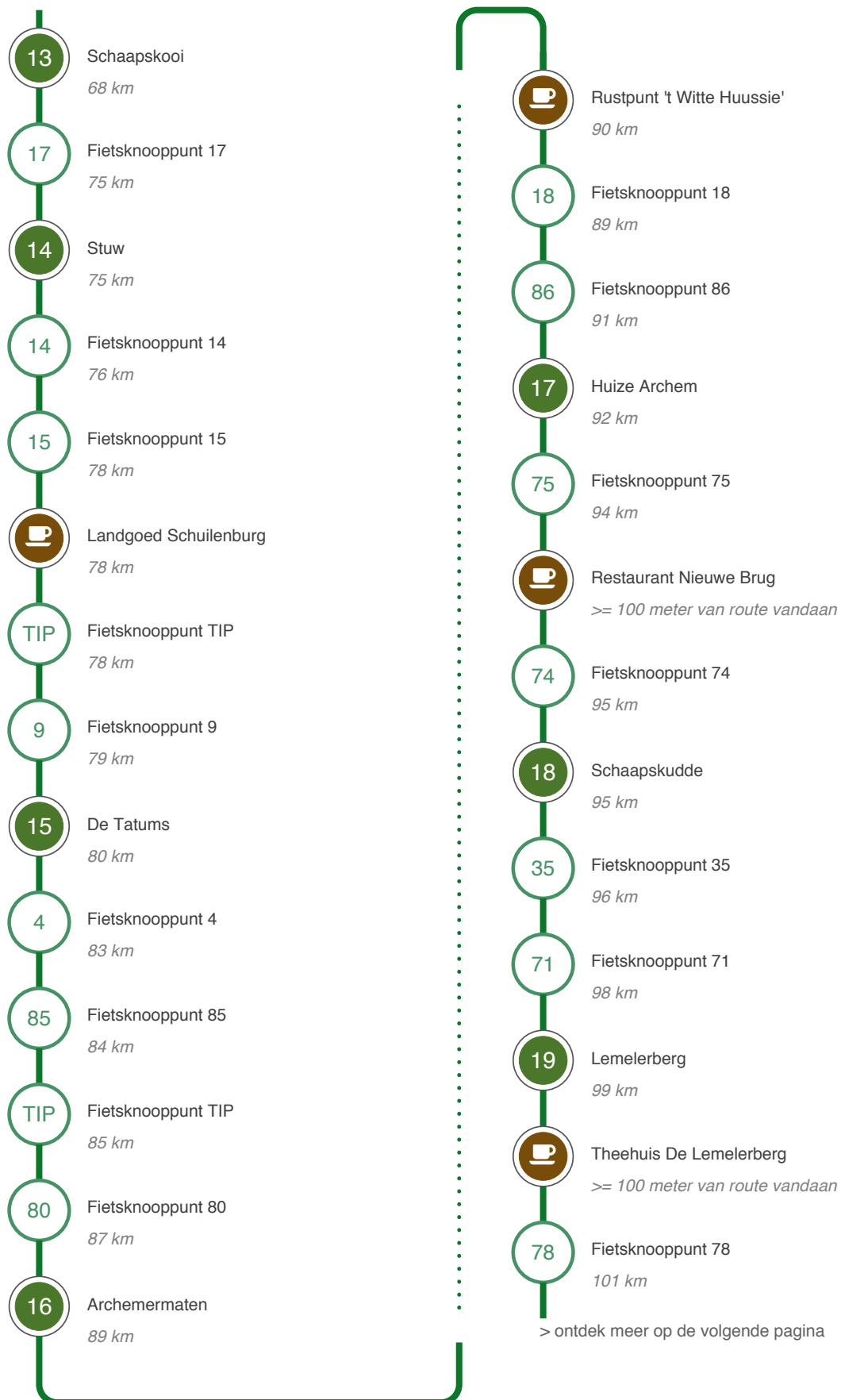
Startpunt; Gemeenschapscentrum Elckerlyc, Butzelaarstraat 22, 8105 AR Luttenberg. Hier bevind zich ook de TOP (toeristisch overstappunt). Er is tevens parkeerruimte aanwezig.

Vervolg route

Vervolg route

Vervolg route

Einde van de route

Salland & Twente

111 km

Cafe/restaurant de Luttenberg

Een café/restaurant waar je deze fietsdag mee kunt starten of af te sluiten.

<https://www.zaalspoolder.nl/> (Café restaurant Spoolder)

1

Corneliuskerk

Vanaf 1838 Kerkdorp Luttenberg

Luttenberg is ontstaan aan de oostkant van de heuvel Luttenberg. In 1834 is de Kapelle van Luttenberg gewijd op de plek van de huidige kerk. In 1838 kwam de eerste parochieherder naar Luttenberg en werd Luttenberg een zelfstandig kerkdorp. In 1905 werd de huidige kerk gebouwd.

2

Museum de Laarman

Museum de Laarman

Bij museum de Laarman kun je van alles beleven rond het thema van voedselproductie voor zowel mens als dier. In deze voormalige veevoederfabriek zie je niet alleen oude landbouwmachines, maar ook computersimulaties plus informatie over de geschiedenis van groenten, koe & melk en nog veel meer.

<http://www.delaarman.nl> (museum de Laarman)

Uitzichtspunt op de berg

Uitzicht vanaf de Luttenberg

Vanaf het hoogste punt op de Bergweg heb je een geweldig mooi uitzicht over de omgeving. Over de weilanden zie je in de verte de Hellendoornse berg, de Nijverdalse berg, de Holterberg en de Haarlerberg. Allemaal onderdeel van de Sallandse Heuvelrug. Bij helder weer kun je de Palthe-toren zien.

Reeën en vogels

Langs de Bergweg zie je houtwallen, de ideale schuilplaats voor reeën. Veel vogels vinden hier een broedplaats. De geelgors zingt het hoogste lied. Op rikkepalen zitten buizerds. Op de akkers, eigendom van Landschap Overijssel, bloeien 's zomers klaprozen, korenbloemen en kamille tussen het koren.

Boomgaard landerij Krukkert

Boomgaard Landerij Krukkert

In 2003 is deze boomgaard opnieuw aangelegd. Er staan 40 Oud Hollandse rassen hoogstamfruitbomen waaronder appel-, peren-, pruimen- en kersenbomen en ook een notenboom. Er is een picknickplek ingericht waar je lekker even kunt genieten van het uitzicht.

Boomgaard

De boomgaard is een mooie plek met authentieke bomen. Wanneer het fruit rijp is, wordt het hier te koop aangeboden. Ook is er dan eigengemaakt appelsap te koop.

5

Palthetoren

Palthetoren

De Sprengenberg is een huis op de heuvel Sprengenberg bij Haarle, gemeente Hellendoorn, gebouwd in de jaren 1898-1910 in opdracht van A.A.W. van Wulfften Palthe (1851-1929). Het huis wordt in Salland vaak de Palthetoren genoemd. Het bijbehorende natuurgebied is in beheer bij Natuurmonumenten.

https://nl.wikipedia.org/wiki/De_Sprengenberg
(Info Palthetoren)

6

Monument Marinus Stevens

Monument Marinus Stevens

Op zaterdag 14 oktober 1944 werd door de Duitse bezetter een grote razzia gehouden. Onderduiker Marinus Stevens werd hier neergeschoten. (Hiervoor bij H25 ca. 50 m terug naar M20).

Natuurmuseum Holterberg

Natuurmuseum Holterberg

Natuurmuseum Holterberg organiseert regelmatig bijzondere exposities. Het is nationaal en internationaal vermaard om zijn diorama's. De diorama's zijn levensgrote "kijkdozen", die een prachtige blik op de dierenwereld geven.

Vaak zie je in diorama's dieren bij elkaar of in scènes die je in de natuur nooit zo zou kunnen tegenkomen. Bij Natuurmuseum Holterberg is dat nooit zo. In de diorama's zijn allemaal levensechte scènes uitgebeeld. Je betraapt de natuur op een manier die 'in het echt' maar zeer weinigen gegeven is.

Het Bos van Daantje Das is een educatief speel- en leerbos dat hoort bij Natuurmuseum Holterberg. Verder zijn er nog veel meer activiteiten.

<https://museumholterberg.nl/> (natuurmuseum Holterberg)

Buitengewoon Holten

Geniet van een smakelijke lunch midden op de schitterende Holterberg. Het eten en drinken is heerlijk. De mooie – door bos omringde – locatie maakt het tot een waar genot. Wij heten u van harte welkom bij Buitengewoon Holten.

<https://www.buitengewoonholten.nl/>
(Buitengewoon Holten)

De Borkeld

De Borkeld

Natuurgebied de Borkeld (Markelo) is ca. 600 hectare groot en bestaat uit jong bos, grote heidevelden, leemkuilen, akkers, graslanden en zelfs een stukje hoogveen. Het bos is tussen 1930 en 1950 aangeplant. Hier ligt ook het grootste jeneverbesstruweel van Nederland. .

Het terrein is glooiend; de hoogste top van de Friezenberg ligt op 40 meter, het laagste punt op 13 meter boven de zeespiegel. De Borkeld is ook een archeologisch reservaat.

<https://www.sallandseheuvrug.nl/over-het-gebied/omgeving/de-borkeld/> (De Borkeld)

Schaapskooi 'de Forte'

schaapskooi de Forte

Deze schaapskooi is een rijksmonument en sinds enkele jaren gerestaureerd. De boerderij is in 1998 door de huidige eigenaar gekocht van de familie Vloemans die hier in 1988 de manege "Het Lamoen" stichtte en de schaapskooi verbouwde tot groepsaccommodatie.

Gerestaureerd

De schaapskooi is de enige in de 'Rothook' die is overgebleven. Tot in de jaren '60 stonden er huis aan huis nog schaapskooien. Door een forse subsidie is enkele jaren geleden de gehele schaapskooi gerestaureerd.

Centrum van Enter

Diverse horecamogelijkheden, bakker en supermarkt aanwezig.

Enterse Waarf (werf)

Zompenvaart over de Regge

De zomp was vroeger een belangrijk vervoermiddel omdat landwegen vaak onbegaanbaar waren. Zo'n 200 jaar geleden voeren maar liefst 120 zompen op de Regge. De zompen waren functioneel gebouwd; weinig diepgang en slank voor de nauwe vaarwegen. De Regge was destijds net zo belangrijk als nu de A1.

Varen waar geen water is

"Varen waar geen water is" is de titel van een boek van dr. G.J. Schutten. Hij schrijft over de scheepvaart in de tijd dat er nog geen stuwen in de Regge waren. Toen was het in een droge tijd moeilijk varen. Ook nu nog kun je varen op de Enterse zomp; een belevenis..

<http://www.entersezomp.nl> (Enterse waarf)

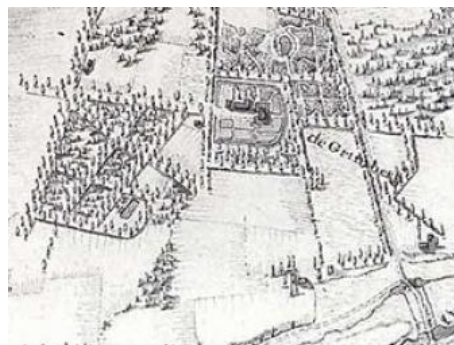
Schoon van begin tot eind

De Regge is een regenrivier die vroeger al het regenwater opving en als riool werd gebruikt. Vanaf de oever valt de helderheid op. Onder de waterspiegel waaiert gras van de kanten mee met de golven, soms schiet een vis voorbij.

Landgoed Grimberg

Landgoed Grimberg

Ooit was dit een machtige havezate die zich breed uitstreckte langs de Regge. Nu resteren alleen nog grachten, lanen en bospartijen. De cultuurgronden zijn door de tijd heen verkocht aan boeren in de omgeving. Het landgoed wordt reeds in 1297 genoemd.

Het huis beheerste de overgang over de Regge en was daardoor een partij van belang. De eigenaren onderhielden goede relaties met het huis Almelo. Dit was oorspronkelijk de eigenaar van het kasteel. Sinds de veertiende eeuw noemen de eigenaren zich trots 'van den Grimberg'.

Van de gebouwen is nu niets meer over. Aan de Rijssensestraat staat nog wel een toegangspoort, maar deze is hier later geplaatst.

[https://nl.wikipedia.org/wiki/Grimberg \(Grimberg\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Grimberg_(Grimberg))

Regge bij Zuna en Notter

Van afvoerkanaal naar meanders

Tussen Rijssen en Nijverdal stroomt de Midden-Regge door het gebied van Notter en Zuna. Net als elders was de rivier in de loop van de twintigste eeuw verworpen tot een tot een weinig aantrekkelijk afvoerkanaal van water.

Doordat vele bevolkingskernen en industriële bedrijven hun afvalwater zonder meer loosden op de rivier werd het een

dode rivier. Ook was de rivier rechtgetrokken en verdiept, alles om de waterafvoer zoveel mogelijk te bevorderen. De omgeving stond 'met de rug naar de Regge'.

Maar dit is gelukkig sterk verbeterd in de afgelopen dertig jaar. In de eerste plaats wordt tegenwoordig het afvalwater eerst gezuiverd voordat het op de Regge wordt geloosd. Het gevolg hiervan was dat er weer vis ging leven in de rivier. Ook de hengelaars en wandelaars keerden vervolgens terug.

Meer recent is de visie van het waterschap en de provincie ingrijpend gewijzigd. De rivier vervult een centrale plek in het landschap. Afvoer van water komt nu op de laatste plaats, nadat eerst het uiterste gedaan is om regenwater vast te houden of te bergen.

Immers, regenwater is iets waar je soms teveel van hebt, maar op andere momenten juist te weinig. Daarom is hier in het kader van de ruilverkaveling Rijssen de Regge weer veranderd in een trage rivier met veel meanders en brede uiterwaarden waar het water overheen mag stromen.

Om niet in conflict te komen met de economische landbouwfunctie heeft het stroomgebied van de Regge een natuurfunctie gekregen waar natuurbeheer zorgt voor ruimte voor water en natuur. Een prachtig stuk Ecologische Hoofdstructuur. Het gebied heeft zijn gezicht weer naar de Regge gekeerd.

Schaapskooi

Schaapskudde

Sinds 2015 is er weer een schaapskudde van Landschap Overijssel in het Wierdense Veld. De kudde zorgt voor de begrazing: dat is om het terrein open te houden en te voorkomen dat het dichtgroeit met bijvoorbeeld 'pijpestrootje'. Zo houdt de heide voldoende ruimte om te groeien.

Zo'n 500 schapen

De kudde bestaat uit zo'n 500 Drentse heideschapen, Scottisch Blackface en Bentheimer schapen. Enkele Nubische geiten zorgen voor de nodige afwisseling in de kudde. De kudde wordt ook ingezet op de Lemelerberg. Daar verblijft de kudde o.a. in het vroege voorjaar als de oaien hun lammetjes krijgen.

<https://www.landschapoverijssel.nl/gebieden/wierdense-veld> (Wierdense veld)

14

Stuw

Overwater

Al in 1300 lag op deze plaats een houten 'schutstal' om de waterstand van de Regge te regelen. In 1981 werd een nieuwe stuw gebouwd, die in 1995 werd uitgebreid met een vistrap. In 2002 kwam er ook een overtoom met sleepmechaniek, om de Enterse zomp over de dam te 'slepen'.

Landgoed Schuilenburg

Landgoed Schuilenburg biedt een ruime keuze aan cateringmogelijkheden. Van een uitmuntend buffet en uitgebreide lunches tot aan smakelijke barbecues. Wist u dat u ook bij ons terecht kunt voor lunchgerechten, plates, snacks en in het zomerseizoen ambachtelijk ijs?

<https://schuilenburg.nl/> (Landgoed Schuilenburg)

15

De Tatum

De tatum

Dit gebied is gelegen nabij de buurtschap Marle aan de oostkant en de buurtschap Eelen en Rhaan aan de westkant. Ook hier zijn oude meanders hersteld en is de oorspronkelijke gekanaliseerde Regge kilometers langer geworden door alle krommingen die zijn aangebracht. De kades zijn allemaal weggehaald.

Met name het herstel van het oorspronkelijke landschap van essen, houtwallen, laag gelegen graslanden, elzensingels is mogelijk geworden door de eerder genoemde compensatieverplichting van Rijkswaterstaat. De Regge is overigens bevaarbaar met fluisterboten en kano's

16

Archemermaten

Archemermaten

Dit gebied gelegen tussen de Lemelerberg en de Regge is voor een deel vrijgemaakt voor natuur binnen de Landinrichting Den Ham-Lemele. De eerste inrichtingswerken zijn ook uitgevoerd binnen deze landinrichting. Oude meanders werden opgezocht en weer uitgegraven.

De inrichting van het hele gebied dat geleidelijk was gegroeid tot meer dan 70

hectare is uitgevoerd als klimaatbuffer. Door het ministerie van I&M werden gelden vrijgespeeld om delen van Nederland klimaat'proof' te maken met aandacht water, natuur, landbouwstructuurverbetering en recreatie.

De kades zijn weggehaald zodat de rivier vrij kan meanderen, er is volop natuurontwikkeling binnen het gebied, er is geschoven met landbouwgrond en er zijn prachtige fietspaden aangelegd. Al fietsend zie je in westelijke richting de Lemelerberg aan de horizon opdoemen.

Rustpunt 't Witte Huussie'

Een rustpunt (herkenbaar aan het bord RUST.nu) tref je aan op een particulier erf langs een wandel of fietsroute. Wat tref je aan bij een rustpunt: drankjes naar keuze, versnapering en koffie/thee. Toilet (niet altijd aanwezig) en/of een oplaadpunt voor de E-bike. Let ook op de mooie Hampshire Down schapen die hier in het weiland staan!

http://www.rustpunt.nu/poi/?p_id=730/ (Rustpunt in Archem)

17

Huize Archem

Huize Archem

Vanuit de bocht zie je een aantal pachtboerderijen van Landgoed Archem. Vanaf hier kun je ook door de bossen heen een statig huis zien: Huize Archem. Het oorspronkelijke huis dateert vermoedelijk uit de 17e eeuw.

Herbouwd

In 1925 is het huis herbouwd. De familie Van der Wijck is eigenaar van Huize Archem. Jonkheer van Wijck woont in Londen maar verblijft hier af en toe.

Leeuwen

Het goed verborgen 'kasteel' is helaas niet toegankelijk voor publiek. Het gras en de buxushagen zijn keurig verzorgd en het huis van de familie heeft de eeuwen goed getrotseerd. Twee stenen leeuwen bewaken de ingang.

Restaurant Nieuwe Brug

Wij zijn een sfeervol familie restaurant aan de voet van de IJmelerberg in het toeristische Ommen. We staan bekend om onze goede en prijs vriendelijke keuken. Iedereen is bij ons welkom om wat te drinken of te eten. Wij hebben een zeer gevarieerde kaart met wat lekkers voor iedere smaak.

<https://denieuwebrugommen.nl/> (De nieuwe brug)

18

Schaapskudde

Veluwse heideschappen

De schapen van de kudde op de Lemelerberg zijn Veluwse heideschappen. Dit is een zeldzaam huisdierras, waar maar een aantal kuddes van bestaan in Nederland. Ze zorgen onderling voor de instandhouding van het ras. De schaapskooi hier vlakbij, is in de winter hun thuisbasis.

Goed uitgerust

De Veluwse heideschappen doen het prima op de schrale heide. Ze eten de grassen en de jonge boompjes zodat de heide meer ruimte krijgt. Ook zorgen ze voor verjonging van de heide. Foto onder: schaapskudde met herder op de top van de Archemerberg.

In de schaapskooi

In de wintermaanden verblijft de schaapskudde van Landschap Overijssel in de schaapskooi. De ooien en hun lammetjes blijven tot en met maart in en rond de kooi. De lammetjes worden al in februari in de warme kooi geboren.

Lemelerberg

De Lemelerberg

De oorsprong van die bergachtige natuurreervaat ligt een flink eind terug in de tijd, in de voorlaatste ijstijd, ruim 150.000 jaar v. chr. baanden metersdikke gletsjers zich via Scandinavië een weg naar zuidelijke oorden.

Gletsjers

Met ongekende kracht werd zand en grind door deze gletsjers vooruitgeschoven. Ten oosten en westen van de huidige Bemelerberg kropen ijstongen langzaam omhoog. De gletsjers duwden als reusachtige bulldozers de bevroren grond opzij.

Stuwwallen

Op die manier ontstonden in het landschap hoge stuwwallen ontstaan door gekantelde bodemlagen waaronder de Lemelerberg. Op de berg ligt een Dikke Steen, een enorme zwerfkei die meer weg heeft van een rots in een door bomen omringde kuil.

Graniet

Onderzoek maakte duidelijk dat het gaat om een steen van een Zweedse granietsoort. De stenen leeuw achter het restaurant is het symbool van de Nederlandse onafhankelijkheid in 1813 na de Franse tijd. Dit standbeeld staat er sinds 1813.

Theehuis De Lemelerberg

Theehuis De Lemelerberg met huisgemaakte appeltaart. Adres: Kerkweg 32, Lemele. Openingstijden: zie website.

<https://de-lemelerberg.nl> (Website Theehuis Lemelerberg)

De Huttert

Recreatiebedrijf De Huttert

Op het woonerf van de familie Rensen vindt u een knusse camping. Bovendien worden luxe appartementen en vakantiewoningen verhuurd en er is een gezellige theeschenkerij. Tevens bevindt zich er een Rustpunt, waar u kunt genieten van een kopje koffie/ thee of een ijsje kunt eten.

<http://www.dehuttert.nl> (de Huttert)

Lourdesgrot

Lourdesgrot

In 1914 werd deze grot voor Onze Lieve Vrouw van Lourdes gebouwd. De verlichting werd aangebracht uit dankbaarheid voor de behouden terugkeer van 20 jongemannen, die tijdens de politionele acties naar het voormalige Nederlands Indië waren uitgezonden. Tussen 1973 en 1976 werd de grot gerestaureerd.

Café de Schoenmaker

Midden in het dorp bevindt zich café-brasserie De Schoenmaker. Het is een familiebedrijf van meer 80 jaar oud. In 1933 is cafe de Schoenmaker ontstaan. Sinds 1991 runnen Jan en Natalie te Wierike café de Schoenmaker en is de kroeg uitgegroeid tot een café, brasserie, zaal, catering en snackbar.

<http://www.cafedeschoenmaker.nl/> (café brasserie De Schoenmaker)

